

Una biografia de
Lluís Brugués i Agustí

ANTONI ROS MARBÀ
MÚSIC

Diputació de Girona

ANTONI ROS MARBÀ, MÚSIC

Primera edició: juliol 2022

© Lluís Brugués i Agustí

© DINSIC Publicacions Musicals, S.L.

Magatzem: Sepúlveda, 84 - 08015 Barcelona

Seu social: Gran Via de les Corts Catalanes, 529 - 08011 Barcelona

email: dinsic@dinsic.com - www.dinsic.com

Disseny coberta: Núria Sordé

Assessor lingüístic: Dani Vivern

Amb la col·laboració de Mònica Pagès i Santacana

Imprès a: Estugraf Impresores, S.L.

Polígono Industrial Los Huertecillos, Nave 13

28350 Ciempozuelos (Madrid)

Dipòsit legal: B 14881-2022

ISBN: 978-84-16623-76-1

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresa la reprografia i el tractament informàtic, i també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec, resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita de l'editor o entitat autoritzada, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Distribueix: DINSIC Distribucions Musicals, S.L.

Magatzem: Sepúlveda, 84 - 08015 Barcelona

Seu social: Gran Via de les Corts Catalanes, 529 - 08011 Barcelona

email: dinsic@dinsic.com

www.dinsic.com

dinsic.com

ÍNDEX

Pròleg	11
Introducció	13
Capítol I	21
L'Hospitalet de Llobregat. Família, infantesa i primers estudis	
Capítol II	29
Formació al Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona (CSMMB). La influència d'Eduard Toldrà. Pianista i organista	
Capítol III	39
L'Esbart Verdaguer. La Nova Cançó. La cobla i la sardana	
Capítol IV	47
Servei militar (1959-1960). Gira als EUA amb el Ballet de Roberto Iglesias (1960-1962). Joventuts Musicals i els fonaments d'una carrera. Primers concerts com a director	
Capítol V	59
Estudis amb Celibidache. Curs amb Jean Martinon. Concurs-oposició a l'Orquestra Simfònica de RTVE (1965) i presa de possessió com a director titular (1966). Igor Markévich. Casament	
Capítol VI	85
Director titular de l'Orquestra Ciutat de Barcelona (OCB) (1967-1978). Concerts amb la Filharmònica de Berlín i Herbert von Karajan (1978 i 1982). Director titular de l'Orquestra Nacional de España (ONE) (1978-1981). Segona etapa a l'OCB (1981- 1986). Assessor artístic de l'Orquestra Sinfónica Nacional de Mèxic. Lligams fraternals	
Capítol VII	133
Els anys a Holanda amb la Netherlands Chamber Orchestra (NKO) (1979-1986). Pro- fessor del Conservatori de Rotterdam. Gira amb l'Orquestra Mundial de JM (1983). Tres incondicionals: Mompou, Montsalvatge i Ros Marbà. Empatia amb els col·legues	
Capítol VIII	151
Ros Marbà, pedagog. Catedràtic del CSMMB i del Conservatori Superior de Música del Liceu. Curs Internacional de direcció d'orquestra «Antoni Ros Marbà». Classes magistral i cursos d'especialització. Qüestionari a exalumnes	
Capítol IX	167
Anys de reconeixements. Ros Marbà i el Teatro Real de Madrid (1989-1996). L'òpera. Ros Marbà i el Gran Teatre del Liceu. Repertori operístic. La Sarsuela. Fundació Gala- Dalí (1992). Gravacions discogràfiques	
Capítol X	201

Professor de l'Escola Superior de Música Reina Sofia i director de l'orquestra de la càtedra Freixenet (1998-2018). Jurats i concursos

Capítol XI	211
Els anys a Galícia: titular de la Real Filharmonía (RFG) i director de la Escuela de Altos Estudios Musicales de Galicia (2001-2012). FC Barcelona. Calonge, més que una segona residència. Gires internacionals. Concerts memorables	
Capítol XII	231
Ros Marbà, compositor. De la cançó i la sardana, a l'òpera <i>Benjamin at Portbou</i> . <i>Tres homenajes</i> : obra dedicada a Toldrà, Mompou i Montsalvatge. Arranjaments i instrumentacions. Els Segadors. Les cantates i els contes infantils	
Capítol XIII	251
Impulsor del repertori autòcton. Els homenajes pel 70è i 80è aniversaris. Premis i distincions. L'Exposició «80 anys vivint la música» al Palau de la Música. Epistolari	
Capítol XIV	289
Conversant sobre música i direcció d'orquestra	
Capítol XV	301
Testimonis: Teresa Berganza, Josep Caminal, Marta Casals Istomin, Gerard i Lluís Claret, Gonçal Comellas, Miquel Desclot, Enrique García Asensio, Joan-Francesc Marco, Tomás Marco, Federico Mayor Zaragoza, Paloma O'Shea, Ramon Peleguero «Raimon», Francesc Sánchez Carcassés, Luis Suñén, Sergio Vela, Manuel Villuendas, Adriana Winkler	
Capítol XVI	317
A mode d'epíleg. Idiosincràsia d'un director d'orquestra	
Biografia cronològica	329
Bibliografia	333
Abreviacions	334

APÈNDIX

Annex I	337
Una reflexió (per Antoni Ros Marbà)	
Annex II	343
Obra pròpia	
Annex III	351
Obres que ha dirigit: 1) Compositors autòctons. 2) Compositors estrangers	

Annex IV	376
Arranjaments, adaptacions, orquestracions i harmonitzacions	
Annex V	382
Discografia	
Annex VI	401
Orquestres. Cors i orfeons. Intèrprets. Festivals. Teatres, auditoris i sales de concert	
Índex onomàstic	424

PRÒLEG

«Per fer música cal tenir el cap fred i el cor calent»

Antoni Ros Marbà

Quan em van fer l'encàrrec d'aquest pròleg, a mesura que anava estudiant el contingut d'aquesta biografia m'adonava de la dificultat d'aprofundir en el que suposa viure per a la música amb la màxima intensitat. La música és l'expressió més alta de l'harmonia matemàtica, capaç de fer-nos viure passions de tota mena.

Trobar i saber extreure de cada partitura el seu missatge recòndit i secret implica també un gran esforç —tant intel·lectual com emocional— a la recerca de la perfecció, i tenir cura dels més petits detalls. Aquest és el propòsit del director d'orquestra, i s'aconsegueix a base de molta meditació i d'una bona comunicació cultural, tècnica i artística amb els músics.

Aquesta ha estat sempre l'actitud exigent del mestre Antoni Ros Marbà, que l'ha portat a dirigir concerts amb orquestres d'arreu del món, fins a ser convidat a dirigir, amb gran èxit, l'Orquestra Filharmònica de Berlín.

El seu esperit perfeccionista, la seva somniada perfecció, el varen portar a treballar amb mestres que ell recorda constantment. I aquest record és també el testimoni de gratitud per a aquells que li varen ensenyar la manera de transformar una multitud en unitat, lluitant per tenir cura dels detalls. Convençut de la importància de la pedagogia, Ros Marbà ha seguit aquesta línia de transmissió del coneixement creant els seus propis «cursos de direcció», en què la seva experiència personal ja és un bon bagatge.

De ben jove, va fer molta música de cambra amb companys, ell com a pianista, i va ser llavors que el vaig conèixer. Va començar a dirigir en els concerts matinals de Joventuts Musicals de Barcelona, que vàrem organitzar, al Palau de la Música Catalana, amb l'Orquestra de Cambra de Barcelona, per atreure l'interès dels joves i del públic. El director li reservava la segona part del concert, que era sempre la més atractiva i innovadora. En aquests concerts hi vàrem viure moments de gran impacte, i vam obrir també la possibilitat de programar autors contemporanis, locals i internacionals.

En realitat, cap director com Ros Marbà ha dedicat més esforços a fer conèixer la música d'avui estrenant obres que el temps va garbellant.

Com podrem veure clarament en aquesta biografia, Ros Marbà és un músic que ha reeixit en disciplines variades, que van des de l'orquestració de partitures d'altres músics fins a la creació de les seves pròpies composicions: música per a

infants, una òpera –*Benjamin at Portbou*–, música de cambra (properament s'estrenarà el *Quartet tardoral*), sardanes, arranjaments d'obres, com per exemple l'himne d'*Els Segadors*... El ventall d'obres que ha creat és amplíssim i de gran qualitat.

No podem oblidar la gran tasca que va fer al capdavant de l'Orquestra Ciutat de Barcelona. Ros Marbà va dir en algun moment que va ser l'etapa més feliç de la seva vida professional.

M'agradaria acabar dient que aquesta biografia, encara oberta, magníficament documentada pel professor Lluís Brugués, no és solament una visió sobre la trajectòria d'un músic excel·lent, sinó que també ofereix una gran quantitat d'informació sobre la vida musical de Catalunya i d'Espanya de la segona meitat del segle xx i dels primers anys del xxi.

Jordi Roch Bosch
President d'honor de Jeunesses Musicales Internationales

INTRODUCCIÓ

Aquesta obra pretén ser un homenatge a Antoni Ros Marbà, en el 85è aniversari del seu naixement (1937-2022).

Per als que coneixen la trajectòria del personatge, el títol d'aquesta biografia podrà semblar simple o inadequat per anunciar la seva magnitud artística.

Li vaig suggerir una llista de títols. Tots exaltaven d'una manera o altra la seva carrera musical. Després de donar-hi unes quantes voltes, em digué ben convençut:

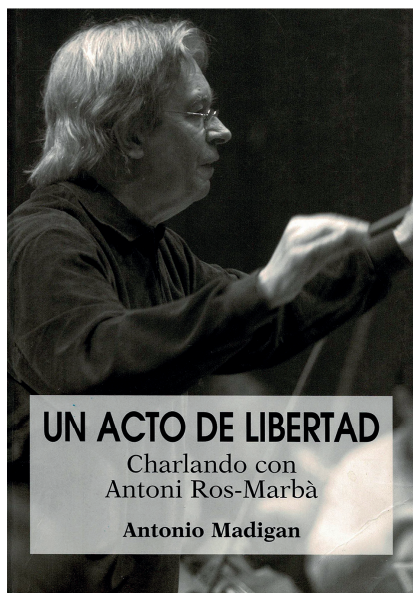
—No s'hi trenqui el cap!: «Antoni Ros Marbà, músic».

Estranyat, li contesto: —«Segur que ho vol així?...».

Comprovo després que l'esquela de defunció del seu mestre, l'any 1962, portava la inscripció «Eduard Toldrà, músic», i que el dia de la presentació de l'Orquestra Ciutat de Barcelona (OCB), amb ell mateix de director, Oriol Martorell havia escrit: «Ahir la seva targeta hauria pogut dir “director de l'Orquestra de Radiotelevisió Espanyola. Avui, director de l'OCB”. I abans-d'ahir? A mi em sembla que, amb tota simplicitat, hauria pogut dir “Antoni Ros Marbà, músic”, ja que, comptat i debatut, aquesta és la seva veritable vocació i professió, allò que dona sentit a tota la seva vida». A partir d'aquí vaig comprendre el perquè del títol.

El treball, fruit d'intenses converses amb el biografiat, fa un recorregut per la seva vida musical i personal. S'hi parla dels seus inicis musicals, de la seva formació; de la música i del seu significat; de les orquestres de les quals ha format part; d'òperes, de concerts, de l'ensenyament musical i de l'art de dirigir; d'aficions, amistats, entitats artístiques amb què ha col·laborat... i d'un aspecte menys conegut: de les il·lusions i desenganys que hi ha darrere de tota activitat humana. Sobre aquest aspecte, fa poc ens deia: «Puc caure, però amb la mateixa rapidesa m'aixeco». Hi són també implícits molts altres aspectes no tan tangibles però prou perceptibles, com la seva catalanitat i el seu compromís social.

Quan vaig començar el treball, pensava que coneixia força bé Antoni Ros Marbà. Conèixer els seus enregistraments, les seves composicions, les seves lliçons i la seva carrera com a director d'orquestra semblava suficient per posar sobre el paper la seva trajectòria. No comptava que darrere de tot aquest bagatge polièdric, d'alt nivell, que en part es pot trobar escrit en forma de currículum en qualsevol publicació —programes de concerts, entrevistes, articles— hi havia molt més. I és que Antoni Ros Marbà va molt més enllà. En realitat, la seva activitat —força coneguda— representa solament una petita part del seu univers musical i humà. Amb veritable admiració, n'he descobert la il·lustració cultural, l'erudició i —si ho haig

Portada del llibre d'A. Madigan

de formular de manera resumida— la seva gran dimensió artística, concretada sobretot en la música.

Tot i tenir l'avantatge del fet que ell mateix m'hagi explicat in situ els episodis de la seva carrera i el seu pensament musical i artístic, he recorregut també a les informacions i crítiques nacionals i estrangeres, que, com qualsevol artista, n'ha tingut de bones i de no tan bones. Especialment m'he fixat en aquelles signades per autors amb els coneixements suficients —al meu parer— per poder escriure sobre ell i la seva obra. També he consultat alguns llibres, com *Un acto de libertad: charlando con Antoni*

Ros Marbà, amb Antonio Madigan;¹ l'extensa entrevista d'Antoni Batista «Diàleg amb Antoni Ros Marbà», presentada pel doctor Jordi Roch, llavors president de les Joventuts Musicals,² o *La música: hablando con Antoni Ros Marbà*, de Luis Suñén.³

1 Fundación Autor. Madrid, 2008.

2 Arts Gràfiques Oriente. Barcelona, 1979.

3 Acento. Madrid, 1994.

Diàleg amb Antoni Ros-Marbà

amb motiu del seu
nomenament com a Director de la
"Orquesta Nacional de España"

Aquest és el record d'una reunió amical amb Antoni Ros i Marbà.

Es el record que ens ajuda a resseguir la seva trajectòria, primer mòbil d'aquest homenatge, i serà, ben segur, la crònica d'una llarga singlada feta per ell al servei de la Música a Catalunya.

Hem volgut que, d'aquesta reunió d'amics, en quedés justament aquest testimoni viut, i transparent, de la seva personalitat artística i humana.

Al llarg de la lectura d'aquest document hi trobarem totes les fidelitats que sempre han orientat la seva manera d'anar pel món: fidelitat a la terra, a la Pàtria, als amics i als seus Mestres.

Avui, quan l'Antoni obre una nova dimensió en la seva projecció artística, amb ell ens aturem a reflexionar, i ho celebrem, segurs de que, desde Madrid, desde Berlín o desde Amsterdam, encara millor podrà seguir treballant per a eixamplar cada dia més la realitat de la vida musical catalana.

Es el que, en felicitar-lo avui, li demanem els que, de sempre, hem treballat amb ell moguts pels mateixos ideals. Per a molts anys!

Jordi Roch i Bosch

Portada de l'opuscle d'Antoni Batista

CAPÍTOL II

Formació al Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona. La influència d'Eduard Toldrà. Pianista i organista

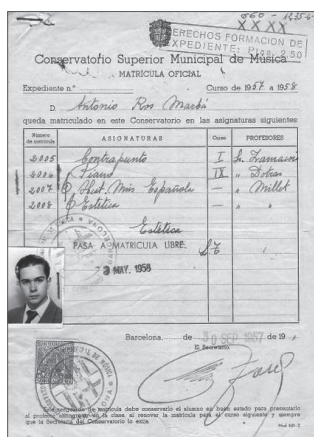
«... del mestre Toldrà en quedarà sempre la profunda impressió de deute, car són els homes com ell els qui poden vèncer constantment el desànim i les dificultats...».

Maria Aurèlia Capmany

Entrar al Conservatori del Bruc –nom pel qual se'l coneixia popularment– va ser un encert. El seu nivell musical, en aquells anys, no era discutit per ningú. Era un dels millors conservatoris de l'Estat, amb un professorat de gran prestigi: Antoni Nicolau, Lluís Millet, Josep Rodoreda, Eduard Toldrà, Enric Morera, J. B. Lambert, Joaquim Zamacois i molts noms més.

El jove Antoni Ros Marbà hi va entrar el curs 1946-1947. Li van fer una petita prova i va començar directament a segon curs de solfeig amb el mestre Bernet,¹² «home molt humà». Ros Marbà diu meravelles de tots els professors que va tenir, però naturalment, per a ell, alguns van ser més significatius i transcendentals que d'altres.

Del seu professor de piano, Joan Dotras Vila, sempre va admirar les seves condicions musicals i pianísti-

Matrícula del CSMMB del curs 1957-1958

Qualificacions del CSMMB del curs 1962 - 1963

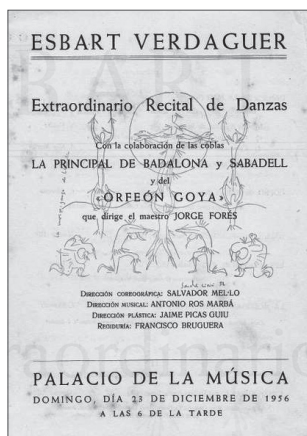
¹² Germà del compositor Joan Bernet Sala (Barcelona, 1902-1990), també professor de l'Escola Municipal de Música de Barcelona.

CAPÍTOL III

L'Esbart Verdaguer. La Nova Cançó. La cobla i la sardana

«El so de la cobla és engrescador, lluminós, mediterrani».

ARM¹⁵

Programa de l'Esbart Verdaguer. Primera actuació d'Antoni Ros Marbà al Palau de la Música. 23-12-1956

L'Esbart Verdaguer va ser una entitat artística fundada el 1945. Va néixer amb el propòsit de recuperar i difondre la dansa i les tradicions folklòriques de Catalunya i dels Països Catalans. A la seva fundació hi van participar, entre altres, els compositors Lluís Moreno Pallí, que cuidaria dels arranjaments; Joaquim Serra, de les instrumentacions; i Manuel Cubeles i Solé, de les coreografies i de la direcció general. L'associació havia arribat a tenir quasi 4.000 socis i, amb els seus 40 anys d'activitat, esdevingué una entitat de referència cultural a Catalunya. Ros Marbà hi començà a col·laborar l'any 1955, dos anys abans de morir Joaquim Serra. La seva tasca era la d'arranjador, pianista i director musical.

Va fer el seu primer concert el 8 de maig de 1955, dirigint la cobla Barcelona en un dels espectacles de l'Esbart. En va fer un altre el desembre de 1956, amb les cobles Principal de Badalona, Sabadell i l'Orfeó Goya. Ros Marbà el recorda bé per ser el primer que feia al Palau de la Música. En tenim datat un altre durant la festivitat de Reis de 1957, amb la cobla Barcelona i l'escola de dansa per a infants del mateix Esbart, i un altre amb les cobles Titans i Sabadell i la Coral Ntra. Sra. de Gràcia, el desembre d'aquell mateix any. Malgrat la joventut de Ros Marbà, l'activitat que va desenvolupar a l'Esbart va ser molt gratificant per a ell i per a l'entitat. La majoria d'aquests festivals eren exhibicions de danses, acompanyades per cobles i corals, i durant l'any se'n feien sovint, però també amb altres tipus de formacions, com el concert el 1958, al Palau, ell tocant l'orgue i dirigint una orquestra de cambra, interpretant un conjunt de danses del folklore català que despertaren l'interès del gran públic, amb peces com *Aubada*, *Ball de cascavells*, *El Tarlà*, *L'espunyolet*, *La disfressada*, *La Moixiganga de Lleida*, i *Suite per a una òpera*,

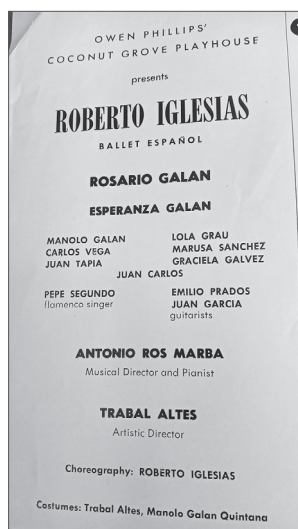
15 *Avui*, 10-3-2000, p. 48.

CAPÍTOL IV

Servei militar (1959). Gira als EUA amb el Ballet de Roberto Iglesias (1960-1962). Joventuts Musicals i els fonaments d'una carrera. Primers concerts com a director

En començar el servei militar va ser destinat al Regiment d'Infanteria Jaén, 25. Va fer el període d'instrucció al campament de Sant Climent Sescebes (Alt Empordà), per, posteriorment ser destinat al Govern Militar de Barcelona, a la secció del Registre de la Companyia de Destins.

Explica que va tenir molta sort, perquè en realitat hi va estar molt poc temps, ja que per raons desconegudes ell i la resta de soldats van gaudir de sis mesos de permís en dues ocasions, motiu pel qual la seva presència a les casernes va ser molt curta. A més a més, en aquell poc temps al quarter disposava de totes les tardes lliures, que aprofitava per fer arranjaments per als cantants de moda de la discogràfica «La Voz de su Amo». De la seu de Barcelona, en aquella època, en deien «A cal gos», per allò de la imatge de la seva marca.

Programa de l'espectacle del ballet de Roberto Iglesias

Gira amb Roberto Iglesias als EUA

Des de finals de la dècada dels cinquanta, i tal com ja hem apuntat, Antoni Ros Marbà s'havia fet un lloc en el camp dels arranjaments, i com a pianista, sobretot com a pianista acompanyant.

És en aquests moments quan, a través de l'escenògraf i figurinista Ramon Trabal,²⁵ li surt la possibilitat d'entrar a formar part d'aquesta companyia de ballet com a director musical, de la qual Trabal era el director artístic. En aquella època, aquesta companyia era un grup consolidat i un referent a Espanya i a l'estranger en la seva especialitat.

Roberto Iglesias va ser un ballarí de música espa-

25 Ramon Trabal Altés (BCN, 1930-1970). Format a l'Institut del Teatre de BCN. El 1955 s'inicià amb el ballet *Les Rambles*, de Joan Comellas. Feu decorats i figurins per al Théâtre de l'Étoile de París, per a la televisió cubana, per al Carnegie Hall i per al Harkness Ballet, ambdós de Nova York. Va recórrer Amèrica i treballà per a l'òpera de Charleroi i per al Gran Teatre del Liceu de Barcelona.

CAPÍTOL V

Estudis amb Celibidache. Curs amb Jean Martinon. Concurs-oposició a l'Orquestra Simfònica de RTVE (1965) i presa de possessió com a director titular (1966). Ígor Markévich. Casament

«Com succeeix amb freqüència amb els grans valors, Antoni Ros Marbà s'ha anat reafirmant, sense sensacionalisme ni regalats privilegis, al seu art musical, tan autèntic com sincer, virtuts aquestes que pocs posseeixen i per les quals la meua admiració ha estat sempre fidel i incommovible».

Victòria dels Àngels

L'any 1963, Ros Marbà va saber aprofitar molt bé un curs intensiu, de matí i tarda, que Sergiu Celibidache (1912-1996) donava a l'Accademia Chigiana de Siena, al Palazzo Chigi-Sarazini, en el mateix rovell de l'ou de la ciutat. Hi va anar, recomanat per Enrique García Asensio i per Marçal Gols, que ja coneixien el director romanès. Amb el cotxe de Gols, Ros Marbà, Albert Blancafort i el matrimoni Asensio amb la seva filla, van arribar a Siena.

No els va ser gaire difícil convèncer-lo per fer el curs. Per a Ros Marbà, Celibidache ja era un dels grans directors d'orquestra i compositor, faceta aquesta última, per cert, encara poc coneguda, excepte, “*Der Taschengarten*” (El jardí de butxaca).

És de sobra conegut que tot gran geni sol tenir un caràcter molt marcat, molt definit, i una majoria presenta pinzellades extravagants. Amb l'apocorístic de «Celi», –anomenat així entre els seus col·legues més immediats–, ho era de forma visible. De personalitat singular, era admirat pel seu talent i alhora resultava polèmic per la manera de manifestar les seves idees sobre

la música en general, i especialment sobre la fenomenologia de la música, que per la seva naturalesa filosòfica compta amb els seus adeptes i també amb els seus detractors. Però, tant per a uns com per als altres, les seves idees s'han convertit, des de fa anys, en punt d'interès i debat general entre estudiosos, musicòlegs i filòsofs d'arreu del món.

CAPÍTOL VI

Director titular de l'Orquestra Ciutat de Barcelona (OCB) (1967-1978). Concerts amb la Filharmònica de Berlín i Herbert von Karajan (1978 i 1982). Director titular de l'Orquesta Nacional de España (ONE) (1978-1981). Segona etapa a l'OCB (1981-1986). Director artístic de l'Orquesta Sinfónica Nacional de Mèxic. Lligams fraternals

«Aquella etapa de refundació de l'Orquestra Municipal per convertir-se en Orquestra Ciutat de Barcelona la recordo com el període més estimulante i creatiu de la meua carrera, doblement gratificant pel fet que estava treballant emotivament per a la meua gent i per al meu país».

ARM

La història contemporània de l'Orquestra Ciutat de Barcelona comença el dia 26-5-1967, quan Antoni Ros Marbà pren possessió del càrrec de director en un acte al Conservatori Municipal de Barcelona. El projecte havia començat a prendre forma el 24 de gener de 1966, quan Vicente Villar Palasí va presentar al ple de l'Ajuntament de Barcelona la proposta de crear un patronat per donar suport a la constitució de l'orquestra, el qual s'aprovaria definitivament un any després.⁵⁸ Lideraven el projecte el mateix Vicente Villar Palasí, per l'Ajuntament, i Jordi Roch i Manuel Capdevila per Joventuts Musicals.⁵⁹ Després d'un primer

Dues perspectives del concert de presentació de l'OCB. Palau de la Música, 6-10-1967

⁵⁸ Reglament de l'Orquestra Ciutat de Barcelona (OCB) aprovat el 7-3-1967 per la Junta Rectora del Patronat.

⁵⁹ El Patronat es va constituir sota la presidència de l'alcalde Porcioles i Vicente Villar Palasí, que en seria el president. A part de l'Ajuntament, en formarien part el Cercle Artístic, la Universitat de Barcelona, el Patronat Pro-música, Joan. A. Pàmies (en representació del Liceu), l'Associació de Cultura Musical, JM de

CAPÍTOL VII

Els anys a Holanda amb la Netherlands Chamber Orchestra (NKO) (1979-1986). Professor del Conservatori de Rotterdam. Gira amb l'Orquestra Mundial de JM (1983). Tres incondicionals: Mompou, Montsalvatge i Ros Marbà. Empatia amb els col·legues

«Antoni Ros Marbà és una assegurança de vida per a qualsevol solista. En el supòsit d'haver de fer un concert sense assaig, un dels directors que escolliria seria, sens dubte, Antoni Ros Marbà».

Alexis Weissenberg

Amb la NKO Jubileum Concert. Amsterdam Concertgebouw, 20-6-1980

Després de les dues etapes amb l'OCB i del seu pas per Madrid amb l'ONE, segurament aquests anys amb l'Orquestra de Cambra d'Holanda, i més endavant a Galícia amb la Real Filharmonía, serien els més satisfactoris i còmodes des del punt de vista personal.

L'Orquestra de Cambra d'Holanda va ser fundada com a tal el 1955, i Antoni Ros

Marbà en va ser director entre 1979 i 1986. Aquell darrer any la formació es va integrar a l'Orquestra Filharmònica d'Holanda, sota la qual van quedar absorbides també l'Orquestra Filharmònica d'Amsterdam i la Simfònica d'Utrecht.

Hem volgut conèixer les crítiques dels principals diaris holandesos dels concerts dels primers anys de Ros Marbà amb la NKO:

«El públic de la sala PWA va quedar molt satisfet amb el nou primer director de la NKO, Antoni Ros Marbà. També va saber donar una transparència i una sonoritat molt bona a la *Simfonia n. 5* de Schubert... Amb Ginastera, Ros Marbà no va pas subratllar solament l'herència espanyola, també donà confiança a l'orquestra. Amb els ritmes vius, va saber captivar el públic» A. H. (*Het Binnenhof*. La Haia, abril 1979).

CAPÍTOL VIII

Ros Marbà pedagog. Catedràtic del CSMMB i del Conservatori Superior del Liceu. Curs Internacional de direcció d'orquestra «Antoni Ros Marbà». Classes magistrals i cursos d'especialització. Questionari a exalumnes

«Els músics han de tenir una bona cultura musical, però també humanística. Els més cultes són els que, a la llarga, es converteixen en els millors músics».

ARM

Ros Marbà passà uns anys com a professor interí de direcció d'orquestra al Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona (CSMMB). L'Ajuntament convocà un concurs restringit, per a la provisió de dues places de catedràtic del centre, una de direcció d'orquestra i l'altra de composició, a les quals van optar Antoni Ros Marbà i Xavier Montsalvatge, que ja eren responsables d'aquestes matèries des de feia uns anys.¹⁴¹

Els dos opositors foren convocats el dia 13 de juny de 1978 a la sala de Cròniques de l'Ajuntament, per examinar-se davant d'un tribunal format per Joan de Sagarra Devesa, delegat de Serveis Culturals de l'Ajuntament, Jordi Baulies Cortal, secretari, un representant de l'administració local, i Manuel Oltra i Xavier Turull, professor i director del Conservatori, respectivament.

En comprovar que els dos opositors eren justament els que ja ocupaven aquells càrrecs, i que els exercien amb una dignitat i prestigi que ningú posava en dubte,

Seu del Conservatori del Bruc

les proves es resolgueren de forma ben ràpida. Abans de començar l'examen, el president del tribunal, Joan de Sagarra, periodista, fill del poeta Josep M. de Sagarra, es presentà davant dels dos concursants i amb paraules del propi Ros Marbà els digué: «Ja són vostès catedràtics del Conservatori perquè el jurat, coneixedor del seu currículum, es declara no competent per avaluar-los. Ja estan aprovats». Montsalvatge i Ros

141 *Gaceta Municipal de Barcelona*, n. 13, de 10-5-1978, p. 29.

CAPÍTOL IX

Anys de reconeixements. Ros Marbà i el Teatro Real de Madrid (1989-1996). L'òpera. Ros Marbà i el Gran Teatre del Liceu. Repertori operístic. La sarsuela. Fundació Gala-Dalí (1992). Gravacions discogràfiques

«Antoni Ros Marbà m'ha convençut com rarament ho pot aconseguir un altre director. De l'estrena absoluta de la meua composició va fer una versió perfecta, sensible i al meu gust, sense necessitat de suggeriment».

Leonard Balada.¹⁴⁵ Compositor i catedràtic de la Universitat de Pittsburgh (EUA)

L'any 1989 no podia ser més satisfactori per a Ros Marbà. A primers de febrer el Ministeri de Cultura li concedia el Premio Nacional de Música, que compartiria amb el compositor Cristóbal Halffter, atorgat «per la seva constància i al treball continuat».

El dia que li van comunicar la distinció, Ros Marbà es trobava a Madrid dirigint l'ORTVE i va manifestar: «Em sento sorprès, no m'ho esperava. Estic encantat, tremendament content, perquè és un premi molt important que accepto amb gran alegria». El dia que el ministre Jorge Semprún li va fer l'entrega, va declarar: «És un honor compartir-lo amb Cristóbal Halffter, un company de guardó magnífic, i em sento honradíssim de rebre'l al mateix temps que ell».

Les seves declaracions al diari ABC eren del tot entusiastes: *«Estoy viviendo una etapa de estabilidad familiar y particular que repercute muy positivamente en mi vida profesional»*. I afegia el diari: *«Ros Marbà es uno de los mejores músicos que pueblan nuestros podios, y confiesa sentirse en uno de los momentos más dulces de su carrera»*.¹⁴⁶

145 Leonard Balada (Sant Just Desvern, 1933). Deixeble de piano del Conservatori del Liceu de Barcelona. El 1956 aconsegueix una beca per estudiar en el New York College of Music, amb Aaron Copland i Norman delo Joio. Després d'una breu estada a Espanya retorna a Nova York, on acaba els estudis de composició a la Juilliard School, amb Vincent Persichetti i Ígor Markévich, amb qui havia treballat direcció a Espanya. El 1960 decideix instal·lar-se definitivament a l'Amèrica del Nord, on imparteix docència a la Walden School (institució depenent de l'Escola Internacional de les Nacions Unides), exercint també com a compositor-resident a l'Aspen Institute. El 1970 es trasllada a Pittsburgh i entra de professor de composició a la Carnegie Mellon University, plaça que va mantenir fins la seva jubilació.

146 ABC, 18-2-1989, p. 87.

CAPÍTOL X

Professor de l'Escola Superior de Música Reina Sofia i director de l'orquestra de la càtedra Freixenet (1998-2018). Jurats i concursos

«Antoni Ros Marbà, el gran director mozartiano que ha dado España...».

Paloma O'Shea

L'Escola Superior de Música Reina Sofia de Madrid es va fundar el curs 1991-1992, i des de l'any 1998 Antoni Ros Marbà hi va entrar com a professor i direc-

Amb Paloma O'Shea

tor titular de la càtedra d'orquestra, de la qual actualment és director honorari. Abans, el 1987, Paloma O'Shea havia creat la Fundación Albéniz per dotar d'estructura jurídica i institucional l'Escola, des d'on es promou, a més a més, el Concurs Internacional de Piano de Santander. Enrique Franco, com a vicepresident de la Fundació, va tenir un paper destacat i decisiu en la tasca de promoció i prestigi internacional de l'Escola. Així mateix, el 2001, es va crear el Encuentro de Música y Academia de Santander. Totes aquestes entitats tenen com a objectiu el foment de la música i l'ensenyança musical.

A aquesta macro institució, Ros Marbà hi ha dirigit bàsicament l'orquestra simfònica Freixenet, de la qual va ser titular des de l'any 2000, però també les orquestres de cambra Sony, Siemens i Camerata E.ON, aquesta última formada el desembre de 2003 com una agrupació intermèdia que té especial significació tant per la riquesa del seu repertori com pel valor formatiu que realitza. L'orquestra està organitzada amb una doble dimensió: la d'agrupació

el qual actualment és director honorari. Abans, el 1987, Paloma O'Shea havia creat la Fundación Albéniz per dotar d'estructura jurídica i institucional l'Escola, des d'on es promou, a més a més, el Concurs Internacional de Piano de Santander. Enrique Franco, com a vicepresident de la Fundació, va tenir un paper destacat i decisiu en la tasca de

Concert de final de curs de l'Escola. D'esquerra a dreta: Antoni Ros Marbà, Esperanza Aguirre, Ana M. Valderrama, Erzahn Kulibaev, SM la reina Sofia, Infanta Margarita, Miguel Colom, Alberto Menchén, Luis Javier Navarro, Elena Salgado. Madrid, 25-6-2006

CAPÍTOL XI

Els anys a Galícia (2001-2012). Titular de la Real Filharmonía (RFG) i director de la Escuela de Altos Estudios Musicales de Galicia. FC Barcelona. Calonge, més que una segona residència. Gires internacionals. Concerts memorables

«Accepto la batuta de la Real Filharmonía perquè l'orquestra encara està en estat químicament pur, no està contaminada i se'n pot esperar molt».

ARM

En una entrevista a Galícia sobre la Real Filharmonía, Ros Marbà deia: «Aquesta és una orquestra que em dona moltes satisfaccions. L'esperit és magnífic, a part que les possibilitats musicals i tècniques són d'un nivell molt alt, però a més a més hi ha la dedicació; és una orquestra que artísticament es podria dir que té bon karma.²⁰⁵

Un dels concerts commemoratius del centenari del Palau de la Música, amb la RFG, l'Orfeó Català i els solistes Alba Ventura (pianista), David Russell (guitarrista) i Daniel Hope (violí). A la imatge, al centre, Josep Vila, director de l'orfeó amb Antoni Ros Marbà. 9-3-2009

Es tracta d'una orquestra de proporcions numèriques ajustades, anomenada també «orquestra clàssica», d'entorn als cinquanta instrumentistes. Aquesta mida, a meitat de camí entre la gran orquestra i el grup de cambra, compta amb un repertori molt extens i variat. Té, a més, una relació de privilegi amb l'Escola de Altos Estudios Musicales, que li serveix d'autèntica pedrera i un magnífic escenari a l'Auditori de Galícia.

Ros Marbà ha reiterat en diverses ocasions la musicalitat dels seus integrants i de l'excel·lent qualitat, i ha dit que, naturalment, això repercutia positivament en el fet que l'orquestra tingués una veritable entitat. Sobre aquest aspecte, Ros Marbà responia així a una periodista quan li va preguntar: «*Dicen que consolidó y dio madurez a esta orquesta*».

205 Revista *Radio Clásica*. Abril de 2004, pp. 18-19.

CAPÍTOL XII

Ros Marbà, compositor: De la cançó i la sardana, a l'òpera *Benjamin at Portbou*. Tres homenatges: obra dedicada a Toldrà, Mompou i Montsalvatge. Arranjaments i instrumentacions. *Els Segadors*. Les cantates i els contes infantils

*«Soc per vocació un compositor més que res, i per compondre
vaig començar a estudiar música».*

ARM²²⁶

Malgrat que la producció d'obres no és extensa, amb les que fins avui ha escrit, el catàleg és més que suficient per demostrar que estem davant d'un gran compositor. Ell mateix ha explicat moltes vegades que la seva dedicació a la direcció li ha impedit escriure regularment, tot i que, encara que intermitentment, mai no ho ha deixat de fer. Fa ben poc que, en una entrevista, Oriol Pérez Treviño li preguntava quines rutines seguia a l'hora de compondre: «Hi dono moltes voltes. Fa molts anys, quan era jove, vaig conèixer la vídua de Garreta i recordo que em deia que tan bon punt es posava a escriure, ja li sortia. Jo, en canvi, necessito temps».²²⁷

Pel que hem observat d'ell en el dia a dia d'aquest últim període que li hem fet un seguiment, no és que necessiti temps per escriure. Quan comença ho fa amb certa continuïtat i fins i tot certa rapidesa, però en canvi es pren el seu temps abans de posar-s'hi, i no ho fa fins que té clar allò de «primer haig de saber i tenir clar on vull anar, què i com ho vull escriure». Una vegada interioritzat aquest primer pas i veure-hi la llum final, és cosa només del temps humà que es necessita per a cada tipus d'obra en funció de la duració i de la instrumentació. El seu profund coneixement i domini de l'orquestració, en totes les seves variants, fa que centri la seva atenció principalment en la idea

Amb la soprano Ana Higuera i la professora Lola Rodríguez Aragón

226 *La Vanguardia*, 15-12-1990, p. 56.

227 *El Punt Avui*, 24-6-2021, p. 16-17.

CAPÍTOL XIII

Impulsor del repertori autòcton. Els homenatges pel 70è i 80è aniversari. Premis i distincions. L'Exposició «80 anys vivint la música» al Palau de la Música. Epistolari

«En el moment de preparar una programació, sempre he tingut presents els nostres compositors, però no sempre ha estat possible incloure'ls-hi»

ARM

A mesura que avança la nostra recerca sobre el repertori que Ros Marbà ha anat programant en les diverses orquestres que ha dirigit, com a titular o com a director convidat, tenim la convicció de poder afirmar que ha estat el director català de tots els temps que més ha impulsat el repertori d'autors catalans, dins i fora del país. El llistat que presentem a l'annex II ho demostra a bastament. No ens podem estendre posant-ne exemples, però el 1971 amb l'OCB i el violinista Xavier Turull ja interpretaven tot un programa dedicat a Juli Garreta,²⁴¹ compositor molt poc interpretat fins aleshores simfònicament. El 1976 –en un concert sota les grises voltes del convent compostel·là de Sant Domènec de Santiago de Compostela–, s'interpretava la *Suite Empordanesa* i la sardana *Nydia*. I justament sobre Garreta, ja fa anys, algú va

exposar un paral·lelisme entre Pau Casals i Ros Marbà, dient que si el primer fou el seu descobridor cap als anys vint del s. xx, quaranta anys més tard Ros Marbà el va ressuscitar. A més, tots dos presenten afinitats a l'hora de programar, en coincidir envoltar-lo amb obres de Beethoven, Brahms, Grieg, Mendelssohn, Strauss i Wagner.

A les de Garreta, segueixen tribut les de Toldrà, Montsalvatge, Benguerel, Gerhard, Homs, Mompou, Cervelló i altres, programades per tot el món, igualment com ho han estat les de

241 Concert dedicat a Juli Garreta davant la Porta Ferrada de Sant Feliu de Guíxols, 3-7-1971.

CAPÍTOL XIV

Conversant sobre música i direcció d'orquestra

«No hi ha res més difícil que parlar sobre música»

Camille Saint-Saëns

Antoni Ros Marbà i Lluís Brugués. Casa de Cultura de Girona, 20-11-2021

Les converses amb Antoni Ros Marbà han durat força temps. Han estat intenses i profundes, i han donat per a molt. Probablement hem tocat totes les tecles. Dels diferents àmbits de la música que s'han dedicat al nostre biografiat, escollim parlar-ne aquí de dos: la definició sobre «què és música» i de la direcció d'orquestra. En donarem, doncs, només una visió lleugera, però no superficial, procurant allunyar-nos d'un accés de tecnicismes.

LL. B. Segons la definició tradicional del terme, la «música» és l'art de crear i organitzar sons i silencis respectant els principis fonamentals del *melos*, l'harmonia i el ritme, mitjançant la intervenció de complexos processos psicoanímics. A partir d'aquesta definició, pensem que el concepte de «música» ha anat evolucionant des dels seus orígens en l'antiga Grècia, en què es reunien sense distinció la poesia, la música i la dansa com art unitari. Des de fa anys, aquesta definició ha evolucionat i no hi ha fòrum que no es preguntí de nou «què és» i «què no és» la «música», ja que destacats filòsofs i músics, i sobretot compositors, els creadors de les obres, expandeixen molt més enllà els límits d'aquesta definició.

A. R. M. La veritat és que em poseu en un carreró amb molt poques sortides. Com es pot definir la música? Què és la música *avant la lettre*? La música és alguna cosa? No hi ha paraules per definir-ho. Per començar a trobar alguna resposta, necessitem la primera matèria, que és el so. El so no és música, però no hi ha música sense so. Un primer so no serà música, després un altre i un altre per començar a pensar si després ho podrem definir com a «música». I m'avanço a obrir la caixa de Pandora, ja que dependrà de la interrelació de tots els elements, per senzills que siguin, trobar música o no.

CAPÍTOL XV

Testimonis

TERESA BERGANZA

Soprano

Respiro i, abans que un màgic so inundi la meva gola, et veig davant els meus ulls guiant-me, i em deixo endur per la teva profunda sensibilitat cap a l'ànima de l'auditori. Poques vegades he cantat tan entregada com amb tu i poques també he rebut tanta estimació.

JOSEP CAMINAL I BADIA

Exdirector del Palau de la Música i exdirector del Gran Teatre del Liceu

Els meus primers records de l'Antoni Ros Marbà els visualitzo al Conservatori de Música del Bruc, a finals dels anys seixanta. Jo era un mal estudiant i ell, després, ja ocupava la càtedra de direcció d'orquestra. En aquells moments, en aquell edifici encara hi era ben present una nissaga de grans músics que hi havien exercit: Nicolau, Rodoreda, Millet, Morera, Català..., els quals convivia en el record amb els actuals, també grans músics: Massià, Toldrà, Dotras Vila, Conxita Badia, Oltra, Zamacois i un llarg etcètera. A tots, els teníem un profundíssim respecte. Toldrà tenia una debilitat especial per l'Antoni, i el convertí en el seu deixeble predilecte.

Aquesta estreta vinculació i admiració mútua amb Toldrà ha fet que Antoni Ros Marbà es pugui considerar l'hereu del moviment musical noucentista. D'aquí que se li deu gran part de la programació d'obres d'aquests compositors. Per exemple, cal atribuir-li la recuperació d'*El Giravolt de maig*.

La meva relació més estreta amb l'Antoni, però, va ser en els períodes que vaig tenir responsabilitats al Palau de la Música i al Gran Teatre del Liceu. Al Palau, recordo molt bé que, a part de l'admiració com a director d'orquestra, tot el personal històric i entranyable de la casa l'adorava. Era un personal imprescindible per al bon funcionament de la sala de concerts: en Mingo, en Daniel, en Manel, tothom tenia una simpatia i empatia amb ell fora del comú. També tinc present, jo com a cantaire del Cor Madrigal, amb Manel Cabero al capdavant, les col·laboracions que fèiem sovint amb l'OCB i l'Antoni com a director de grans obres.

Si haig de definir amb poques paraules la figura d'Antoni Ros Marbà, diria

CAPÍTOL XVI

A mode d'epíleg. Idiosincràsia d'un director d'orquestra

«Amb la gent parlo poc de música. En reunions d'amics, sopars, tertúlies, es parla de música moltes vegades, i la meua participació és proporcional en la mesura de les circumstàncies».

ARM

Estem arribant a la coda, als últims compassos d'aquesta partitura, de la qual ningú podrà qüestionar la dedicació plena i fidelitat que Antoni Ros Marbà ha consagrat a la música des de la més primerenca joventut.

Ja ho va dir un dia Núria Espert, veïna de Ros Marbà des de la infància: «De jovenets, l'Antoni no ens mirava, a les noies, només el sentíem estudiar el piano», i és que la Núria va néixer al n. 9 i l'Antoni al n. 7 del mateix carrer Buenos Aires, de l'Hospitalet. Coincidències de la vida van fer que a Madrid compartissin el mateix pati veïnal i es veiessin d'un pis a l'altre. I per aquelles casualitats, un dia que Ros Marbà dirigia una òpera al Teatre Colón de Buenos Aires, es va trobar amb ella passejant per un dels carrers de la ciutat. Qui ho havia de dir!: del carrer Buenos Aires de l'Hospitalet, a Buenos Aires de l'Argentina.²⁵⁶

Però Ros Marbà no solament ha estat fidel a la música. També és un personatge compromès amb la

Amb la torxa olímpica dels Jocs de 1992. Barcelona, 1992

societat, amb la cultura, i de manera especial amb el seu país, Catalunya. Ell sempre s'ha definit com a «militant del país català». Amb la seva firma s'ha adherit i ha participat en iniciatives de suport a ben diferents reivindicacions: polítiques, socials, culturals, mediambientals, etc. Des d'un manifest per demanar la recuperació pública de l'ermita de

256 En el terreny professional també van coincidir l'any 1991, dirigint junts *Madame Butterfly* al Teatre de la Zarzuela, de Madrid. No era la primera vegada que ho feien: l'any 1968 havien col·laborat en la gravació d'un disc de cançons jueves en què Núria Espert actuava com a cantant. Ros Marbà n'havia fet les orquestracions i les va dirigir.